

Polariseren of verbinden?

‘Meer dan vijftig dodelijke slachtoffers en een veelvoud aan gewonden – dat is de trieste balans van een raketaanval op het treinstation in de Oekraïense stad Kramatorsk, in de regio Donetsk. Het station wordt dagelijks door duizenden burgers gebruikt om uit het oosten van het land weg te vluchten’ (VRT Nieuws, 8 april 2022). Wanneer ik me aan het schrijven van deze column zet, is bovenstaand bericht net binnengekomen. De lust om terug te blikken op ons fijne congres van 25 maart is me meteen vergaan. Hoe verhoud je je tot de gruwel van deze oorlog?

In de aanloop naar het congres hadden we ons als bestuur al afgevraagd hoe we ons zouden opstellen ten aanzien van de oorlog in Oekraïne. Nauwelijks leek de coronapandemie enigszins bedwongen of er diende zich alweer een nieuwe crisis aan in Europa. Het Nederlandse Instituut voor Psychologen (NIP) was er snel bij. Deze beroepsvereniging voor psychologen stemde op 3 maart, binnen een week na de Russische inval, in met het opzeggen van het lidmaatschap van de Russian Psychological Society (RPS) van de European Federation of Psychologists’ Associations (EFPA). ‘Om onze betrokkenheid en steun aan de Oekraïense burgers kracht bij te zetten’, was te lezen op de NIP-website (NIP, 2022). Echter: een inhoudelijke onderbouwing van deze beslissing was nergens te vinden, net zo min als op de website van de EFPA (EFPA, 2022). Wie is er gebaat bij zo’n actie? Onze collega’s in

Rusland alvast niet. Veeleer de polariserende haatzaaiers in het Kremlin, lijkt me. En ook de Vlaamse minister van onderwijs, Ben Weyts, deed zijn duit in het zakje door op 8 maart aan te kondigen dat Russische studenten die een beurs aanvragen om in Vlaanderen te komen studeren, automatisch geweigerd zullen worden (De Standaard, 2022). Terwijl dit waarschijnlijk net de mensen treft die protesteren tegen Poetin, aldus stemmen uit het veld.

Dan voelden we ons meer aangesproken door de houding van de International Association for Group Psychotherapy and Group Processes (IAGP). Zij trachten in hun online discussiegroepen juist de communicatiekanalen tussen deelnemers van over de hele wereld zoveel mogelijk open te houden. Op 22 maart verscheen in zo’n online forum een indrukwekkende oproep van Pavel Kornienko, een psychodramatherapeut uit Moskou, om vooral met elkaar in gesprek te blijven. Pavel neemt verantwoordelijkheid voor wat Rusland zijn burens aandoet: *‘People think about what we did wrong in our country’s past, that these events are now possible. People feel constant pain and guilt. (...) People from Ukraine are now infinitely worse off than people in Russia. And if you place people from Russia and Ukraine next to each other, the person from Russia will not feel any right to expect any empathy to themselves.’* Hij schetst hoe de publieke opinie in Rusland door het Kremlin wordt gemanipuleerd, dat een groot deel van de Russen de propaganda gelooft, en elk protest in de kiem wordt gesmoord.

Pavel toont begrip voor hoe mensen uit Oekraïne momenteel naar Rusland kijken: *'Many Ukrainians now hate all Russians. They hate them for what is happening in Ukraine and for the fact that the Russians are not protesting. This hate is valid and understandable. (...) for many people from Ukraine now feeling empathy for people from Russia is like feeling empathy for an aggressor. Empathizing for the aggressor is self-destructive to the person who was harmed.'*

Toch vraagt hij ook medeleven voor zijn landgenoten: *'In such a situation, it's very important to feel a human connection with the world. It is very important to feel that you are seen as a human. That you will be welcome at the common table. People in Russia who are opposed to the war need connection with the whole world. And in reality, all people in Russia need this connection.'*

Op de website stopdeoorlog.wordpress.com verzamelt een groep Vlaamse slavisten en Ruslandkenners anti-oorlogsstatements van Russische burgers. Ze willen hiermee de illusie doorprikken dat er onder de Russen een breed draagvlak is voor het optreden in Oekraïne. Volgens de initiatiefnemers mogen we 'niet in de val trappen van de Kremlinpropaganda' (VRT Nieuws, 2022).

Meegaan in polarisering of de verbinding blijven zoeken met de ander?

In een interview op 7 april pleit de Belgische arts Hans Kluge, regionaal directeur voor Europa van de wereldgezondheidsorganisatie (WHO), voor de tweede optie: 'De laatste deur die nog openblijft, is de dialoog rond wetenschap en gezondheid. We moeten die deur openhouden onder het motto: health for all' (VRT Terzake, 2022). Van een verbinder gesproken: Kluge was bij zijn benoeming

de enige kandidaat die, naast zijn moedertaal Nederlands, de vier officiële talen van de WHO spreekt: Frans, Duits, Engels én Russisch.

Overigens legde Kluge in hetzelfde interview een verrassende link tussen beide crisissen: 'Je mag niet vergeten dat we nog niet uit de pandemie zijn. Als je nu plots een land zoals Rusland, met 140 miljoen mensen, totaal afsluit [van wetenschappelijke kennis], dan zet je met de virusmutaties die zullen komen in de herfst, een tikkende epidemiologische tijdbom op scherp' (VRT Terzake, 2022). Deze man heeft lessen getrokken uit de coronapandemie. Hij realiseert zich dat samenwerking niet alleen voor het Russische en het Oekraïense volk, maar uiteindelijk ook voor de rest van de wereld een kwestie van welbegrepen eigenbelang is. Na een eerste golf van solidariteit greep ook in de coronacrisis de polarisering almaar sterker om zich heen. Hoe begrip blijven opbrengen voor het standpunt van de ander, wanneer je zelf al dan niet tot een kwetsbare groep behoort? In een paneldiscussie tijdens de Dag van de Psychotherapie 2021, met als thema 'Verkeerd verbonden', stelde moderator Coen Verbraak dit aan de orde. Sacha de Reuver, Karin Wagenaar en ikzelf hadden in onze klinische praktijk alle drie met polarisering rond corona te maken gekregen. De enige uitweg: toch met de ander in dialoog blijven gaan, op zoek naar verbinding.

Terug naar Oekraïne. Het is niet eenvoudig om zwart-witdenken te overstijgen wanneer je dagelijks wordt geconfronteerd met de onrechtvaardigheid van deze oorlog. In Oekraïne worden de fundamentele vrijheden van een gans volk bedreigd en moeten duizen-

den mensen vluchten voor bruto oorlogsgeweld. Het maakt ons boos, verdrietig, machteloos. Wanneer ik dit schrijf is Rusland zijn troepen aan het hergroeperen en verwacht men een nieuw offensief in het zuidoosten van Oekraïne. En als ik de experts mag geloven, vrees ik dat de oorlog nog lang niet zal zijn afgelopen wanneer u dit leest. Wat te doen? Als NVGP-bestuur leggen we geen ronkende verklaringen af in de media. We kiezen voor reflectie over groepsdynamische fenomenen die onvermijdelijk het maatschappelijk debat kleuren en genuanceerde duiding hiervan. Maar bovenal willen we ons inzetten voor hulp aan de slachtoffers van deze oorlog: de talloze oorlogsvluchtelingen.

Daarom hebben we op het congres in maart een oproep gelanceerd die nog steeds op onze website staat. Wil je als groepstherapeut een bijdrage leveren aan de opvang van Oekraïense vluchtelingen? Dan kan dit via de Stichting Wereldpsychologen. Zij hebben behoefte aan supervisors om groepen hulpverleners te begeleiden die acute zorg aan de vluchtelingen geven. Expertise op het gebied van trauma- of vluchtelingenproblematiek is een pre maar geen must. Het gaat vooral om het begeleiden van het proces van de hulpverleners die vrijwillige acute zorg verlenen aan de vluchtelingen uit Oekraïne. Doen!

Beleidsprioriteiten NVGP: eerste resultaten

Hoe futiel lijkt in deze context datgene wat het afgelopen jaar binnen de vereniging op de agenda heeft gestaan? Toch hecht ik er als voorzitter aan om de lezer bij te praten over de drie prioriteiten waarmee we aan de

slag zijn gegaan: public relations, het zorgprestatie-model en de competentieprofielen.

1. Competentieprofielen

Tot op heden ontbrak het competentieprofiel van de groepstherapeut en van de specialistisch groepstherapeut als sluitstuk van de nieuwe lidmaatschaps- en opleidingsstructuur uit 2019. 'Maken we de klus af? Of laten we het er verder maar bij zitten?' heb ik me in het septembernummer van *Groepen* afgevraagd (Daemen, 2021).

Welnu, de opleidingscommissie heeft de handschoen weer opgenomen en zou als het goed is tijdens de opleidersdag in mei een eerste versie van het competentieprofiel van de groepstherapeut moeten hebben gepresenteerd. Het plan is om die tijdens de algemene ledenvergadering in juni aan de leden voor te leggen en te laten goedkeuren. Hierina zullen er nog competentieprofielen volgen voor de specialistisch groepstherapeut en voor de opleiders.

2. Zorgprestatie-model

Het ZPM is sinds 1 januari de nieuwe bekostigingssystematiek in de Nederlandse ggz voor volwassenen. De oude bekostiging via Diagnose Behandeling Combinaties (DBC) bevatte voor groepstherapie gunstige prikkels, maar hoe zou dat zijn in het nieuwe model? Dat wilden we zo snel mogelijk helder krijgen en onze leden hierover informeren.

Nadat we een echte weeffout in het ZPM hadden ontdekt in het nadeel van groepsbehandeling, hebben we in november vanuit de NVGP aan de alarmbel getrokken. Eerst beleefd met een goed onderbouwd artikel in *Groepen* (Aalders e.a., 2021), dat we naar diverse partijen hebben gestuurd, en een

brandbrief naar de Nederlandse Zorg Autoriteit (NZa). Daarna, toen we almaar geen respons kregen op ons schrijven, met meer kabaal via een digitale protestactie: groepstherapeuten en sympathisanten hebben de NZa overspoeld met mails. Deze keer kwam er wél een reactie, en een week later, op 4 februari zaten we met de NZa aan tafel. Een mooie illustratie van de kracht van de digitale groep.

Hierna volgde intensief lobbywerk om het ZPM alsnog bij te sturen. Het zal de lezer niet verwonderen dat bij een dergelijk proces met diverse belanghebbende veldpartijen heel wat groepsdynamiek komt kijken. Dat men bij de NZa onze probleemdefinitie erkende, was alvast een eerste stap in de goede richting. Er was inmiddels een expertgroep 'Verbetering groepsconsulten' opgericht, waar ik eind maart als NVGP-voorzitter na enig aandringen bij mocht aansluiten.

Wanneer ik dit schrijf, zijn de groepsconsulten officieel op de doorontwikkelagenda van het ZPM geplaatst en ligt er een concreet voorstel op tafel om de tarieven bij te sturen, zodat groepstherapie ook financieel opnieuw een volwaardig alternatief is voor individuele therapie. We blijven dit uiteraard van nabij opvolgen.

Overigens: zelfs al zouden we niet slagen in onze opzet, dan mogen we de NZa dankbaar zijn voor de gratis publiciteit die deze kwestie ons heeft opgeleverd. Onze actie heeft de NVGP én groepstherapie behoorlijk op de kaart gezet: bij de overheid, bij bestuurders van ggz-instellingen, bij patiënten en collega's en zelfs bij de zorgverzekeraars.

Dit brengt me bij de derde prioriteit van het bestuur: onze PR.

3. *Public relations*

Want laten we wel wezen, we kunnen alleen maar een bloeiende vereniging zijn die groepstherapie overal promoot, indien we ons ledenbestand op peil kunnen houden. Welnu, vorig jaar hebben we ruim vijftig nieuwe leden mogen verwelkomen waardoor het natuurlijke verloop door bijvoorbeeld pensionering ruimschoots werd gecompenseerd. Met ander woorden: we groeien weer als vereniging!

Behalve een mooie, aantrekkelijke nieuwe website hebben we nu ook een eigen PR-functionaris, Derk-Jan Drost, die in samenspraak met een van de bestuursleden onze sociale mediakanalen beheert. Wie op LinkedIn zit, zal hebben gemerkt dat de NVGP daar de laatste tijd regelmatig van zich laat horen. Een andere manier om de NVGP en groepstherapie te promoten zijn de online workshops die we momenteel zowel voor leden als voor andere belangstellenden aanbieden.

En ons jaarlijks congres, natuurlijk. Laat ik eindigen met een dankwoord aan iedereen die heeft bijgedragen aan de mooie editie van 2022: bevolgen lezingen, inspirerende workshops, fijne ontmoetingen. Na ons geslaagde digitale congres vorig jaar was het heerlijk om weer live bij elkaar te kunnen komen. Enig persoonlijk nadeel: een coronabesmetting met milde klachten, zeer waarschijnlijk opgelopen tijdens het congres. Maar als ik ergens na twee jaar voorzichtigheid moest worden besmet, dan graag bij het opnieuw ontmoeten van zoveel enthousiaste collega's. *No regrets!*

Marc Daemen

Literatuur

Aalders, H., Daemen, M.H.L. & Hest, K. van (2021). Het zorgprestatie-model. Wat betekent dat voor groepsbehandelingen? *Groepen. Tijdschrift voor Groepsdynamica & Groepspsychotherapie*, 16(4), p. 10-23.

Daemen, M.H.L. (2021). Van de voorzitter. Waar staan wij voor als NVGP? *Groepen. Tijdschrift voor Groepsdynamica & Groepspsychotherapie*, 16(3), p. 8-15.

De Standaard (2022). Weyts weert nieuwe Russische studenten. Verkregen op 8/3/22 van https://www.standaard.be/cnt/dmf20220307_97920054.

EFPA (2022). Statement from EFPA concerning the war in Ukraine and action in relation to the EFPA membership of the Russian Psychological Society. Brussel, 3/3/22. Via: <https://www.efpa.eu/statement-efpa-concerning-war-ukraine-and-action-relation-efpa-membership-russian-psychological/>.

Kornienko, P. (2022). People in Russia need connection with the whole world. Moskou, 22/3/22. Via: exchange@iagpweb.com.

NIP (2022). NIP steunt het ontzetten uit het lidmaatschap van de Russian Psychological Society van de European Federation of Psychologists' Associations. Verkregen op 4/3/22 van <https://www.psynip.nl/actueel/nieuws/>.

VRT Nieuws (2022). 'Ik schaam mij als mens en als burger': website gaat 'russofobie' te lijf met stemmen uit Rusland tegen de oorlog. Verkregen op 14/3/22 van <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2022/03/14/website-russische-stemmen-tegen-oorlog/>

VRT Nieuws (2022). 'Al zeker 50 doden bij raketaanval op station in Kramatorsk', in oosten van Oekraïne. Verkregen op 8/4/22 van <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2022/04/08/oekraïne-terrein/>.

VRT Terzake (2022). Medische oorlogstol. Interview met Dr. Hans Kluge, regionaal directeur voor Europa van de wereldgezondheidsorganisatie (WHO). Verkregen op 7/4/22 van https://www.vrt.be/vrtnu/a-z/terzake/2022/terzake-d20220407/#starttime=1488&asset=/content/dam/vrt/2022/03/24/terzake-2022-0407-do-depot_WP00213112.
